

MEMO

Onderwerp : Evaluatie commissie geschillen landelijke toegankelijkheid beschermd wonen en maatschappelijke opvang
Van : -
-
Datum : 13 november 2019
Bijlagen Jaarverslag 2018 Adviescommissie landelijke toegankelijkheid bw en mo

Inleiding

Op 1 maart 2018 is de commissie geschillen landelijke toegankelijkheid beschermd wonen en maatschappelijke opvang (hierna: de commissie) gestart. Deze commissie maakt onderdeel uit van de afspraken die centrumgemeenten hebben gemaakt ter ondersteuning van de uitvoering van landelijke toegankelijkheid bw en mo. In de convenanten landelijke toegankelijkheid bw en mo die alle centrumgemeenten hebben ondertekend is deze afspraak bekrachtigd.

De centrumgemeenten hebben bestuurlijk afgesproken om een jaar na de start van de commissie te evalueren. Het doel van dit memo is:

1. het evalueren van de commissie;
2. het uitbrengen van een advies over de toekomst van de commissie;

Taak commissie

De commissie heeft als taak geschillen te behandelen tussen gemeenten of regio's over de vraag in welke gemeente of regio voor een ingezetene van Nederland een traject beschermd wonen of maatschappelijke opvang de meeste kans van slagen heeft. De commissie brengt advies uit aan de bij het geschil betrokken gemeenten of regio's. Gemeenten hebben in de convenanten vastgelegd dat zij bij hun besluiten het oordeel van de commissie 'volgen'.

De inschatting van de VNG in overleg met de centrumgemeenten was dat er zo'n honderd casussen per jaar zouden worden aangeleverd. In 2018 zijn er 4 casussen voorgelegd aan de commissie. In 2019 zijn dat er tot nu toe¹ ook 4.

Evaluatie van de commissie

Aangezien de commissie in het eerste jaar na haar start 4 casussen heeft behandeld, is geëvalueerd met twee eenvoudige enquêtes. De gemeenten die de commissie hebben gebruikt hebben daarover een aantal vragen beantwoord. Daarnaast hebben alle contactpersonen bw-mo van de centrumgemeenten een andere enquête gekregen. Verder zijn er gegevens gebruikt uit het onderzoek naar landelijke toegankelijkheid van Significant onder gemeenten. Deze gegevens zijn te vinden in de bijlagen.

¹ Tot en met september

Samenvatting

Allereerst is het van belang om in ogenschouw te nemen dat het ingewikkeld is om met slechts een paar casussen algemene conclusies te trekken over de werkwijze van de commissie. Dit mede omdat de commissie na de opstart gaandeweg de werkwijze verbeterd heeft door ervaring op te doen. Desalniettemin kan gesteld worden dat de gemeenten die bij de commissie een geschil aanhangig hebben gemaakt, tevreden zijn over de werkwijze van de commissie als het gaat om voorbereiding, ambtelijke ondersteuning, aanmeldprocedure etc. Inzake de deskundigheid van de commissie wordt verschillend gereageerd. Er zijn twee gemeenten die aangeven een goed oordeel te geven, een gemeente die aangeeft er niet goed over te kunnen oordelen maar ook een gemeente die het gesprek niet als prettig heeft ervaren. In dit laatste geval zijn ook aanpassingen gedaan in de werkwijze.

Uit de enquête onder gemeenten die geen gebruik hebben gemaakt van de commissie en het onderzoek van Significant blijkt dat het bestaan en het doel van de commissie wel bekend is onder gemeenten. De meeste gemeenten geven aan in overleg geschillen zelf op te lossen. Sommige gemeenten geven aan dat de administratieve lasten als hoog ervaren worden en dat de procedure niet snel genoeg is en dat is voor sommigen een reden om geen casus aan te leveren. Daarnaast zijn er gemeenten die de commissie als "pressiemiddel" gebruiken om sneller in overleg te komen.

Kortom: regie houden op het proces en er gezamenlijk uit willen komen lijkt overall een belangrijke reden voor gemeenten om geen zaak aanhangig te maken bij de commissie.

Conclusies en aanbevelingen

Zoals al aangegeven is het moeilijk om algemene conclusies te trekken op basis van het aantal casussen. In ieder geval is duidelijk dat het verwachte aantal van 100 casussen per jaar niet gehaald wordt. Gemeenten kiezen ervoor om er onderling uit te komen. Het leidt soms tot discussies maar er worden onderling oplossingen gevonden.

Dat het verwachte aantal casussen niet gehaald wordt, betekent in ieder geval dat de verwachtingen bijgesteld moeten worden. Het hoeft geen reden te zijn om de commissie af te schaffen. Gemeenten geven immers aan dat het wel goed is dat er een 'ventiel' is als het wel escaleert. Gemeenten uiten de wens om de casussen inzichtelijk te maken zodat er geleerd kan worden van elkaar. Daarnaast zullen de huidige ontwikkelingen met doordecentraliseren en een kostenregeling ook mogelijk nieuw stof doen opwaaien.

Met de nieuwe ontwikkelingen in het vizier zijn er twee serieuze toekomstscenario's denkbaar inzake het voortbestaan van de commissie:

1. de commissie samenvoegen met de commissie geschillen sociaal domein. Het reglement hiervoor aanpassen en daarin een aantal specifieke kenmerken opnemen die voor de commissie landelijke toegankelijkheid van belang waren zoals ervaringsdeskundigen die onderdeel zijn van de commissie.
2. de commissie laten voortbestaan in huidige vorm

Een derde optie het opheffen van de commissie (per 2020) is ook op tafel geweest en zou indien dit de wens van gemeenten is altijd uitgevoerd kunnen worden. Echter gezien de ontwikkelingen wordt dit nu niet geadviseerd.

Aanbeveling: laat de commissie in huidige vorm voortbestaan en voer wijzigingen in lijn door met de ontwikkelingen n.a.v. het advies van expertiseteam en het proces van doordecentraliseren

- We zien dat gemeenten er onderling uit willen komen en dat daar ook veel tijd in geïnvesteerd wordt. Samenwerken is een goed uitgangspunt en op deze manier is er een 'ventiel' als gemeenten er onderling niet uitkomen;
- Het in te voeren woonplaatsbeginsel en alle andere zaken in het proces van doordecentralisatie (bouwsteen inzake Toegang expertiseteam) kunnen meegenomen worden in de verbeteringen die nodig zijn;
- Door casuïstiek inzichtelijk te maken kan er uitvoering worden gegeven aan de wens van gemeenten om van elkaar te leren;

Het samenvoegen met de commissie geschillen sociaal domein wordt nu nog niet geadviseerd omdat het niet haalbaar is om dit in een korte tijd goed vorm te geven. Het aanpassen van een reglement binnen een maand en het organiseren van goede afstemming en draagvlak niet haalbaar voor 2020. Daarnaast zou je net iets meer casussen willen hebben en deze vergelijken. Maar misschien is het belangrijkste argument wel dat de toekomst van de commissie in lijn met de ontwikkelingen van de doordecentralisatie vormgegeven zouden moeten worden. Het samenvoegen met de commissie geschillen sociaal domein is een traject dat komend jaar verder verkend kan worden omdat er meerdere aanknopingspunten zijn waaronder het nieuwe woonplaatsbeginsel.

Aanbeveling: Neem in 2020 een besluit over financiële borging van de commissie

In 2018 hebben alle centrumgemeenten € 500,- betaald voor de commissiewerkzaamheden, wat in totaal € 23.000 opbracht. De kosten voor 2018 betreffen kosten voor de vergaderlocatie, de vergoeding voor de inzet van de leden van de commissie en de reiskosten. Er is voldoende budget over voor 2019 en 2020. Dit betekent dat centrumgemeenten in 2019 en 2020 geen rekening krijgen voor de kosten van de commissie. De ambtelijke ondersteuning vanuit VNG is zowel in 2018 als in 2019 niet meegenomen in de kostenopbouw van de commissie. Indien er meer casussen aangemeld worden zal dit opnieuw bekeken moeten worden of hier een doorrekening moet plaatsvinden.

BIJLAGE 1 : Wat geven de gebruikers van de commissie aan ?

De gebruikers van de commissie hebben een enquête gehad waarbij is gevraagd naar hun ervaring met de commissie. Dit paragraaf betreft een samenvatting van de ervaring van de gebruikers. Deze enquête is uitgezet onder 7 gemeenten waarvan er 4 gemeenten hebben gereageerd.

Wat vindt u van de werkwijze van de commissie? Denk aan de aanmeldingsprocedure en formats, (voorbereiding) vergadering over het geschil, ambtelijke ondersteuning, uitgebracht advies.

Inzake de werkwijze van de commissie geven de respondenten aan dat de organisatie en werkwijze van de commissie goed was. De respondenten waren tevreden met de voorbereidingen. Het aanmeldformulier en het format vond men duidelijk en goed te vinden. Een gemeente geeft aan dat het uiteindelijke advies gestructureerder zou kunnen zodat duidelijker is voor de gemeenten volgens welke richtlijnen/punten wordt besloten².

Wat vindt u van de deskundigheid van de commissie? Denk hierbij aan het gesprek over het geschil en de inhoud van het uitgebrachte advies.

De gesprekken met de commissie worden verschillend ervaren. Twee gemeentelijke medewerkers geven een positief oordeel. Een medewerker geeft aan het gevoel van een verhoor te hebben overgehouden aan het gesprek. Dit voelde ingewikkeld omdat deze persoon alleen bij de commissie was en de tegenpartij met twee personen. Een respondent geeft aan niet goed een oordeel te kunnen over deze vraag. Deze persoon belde tijdens het de vergadering in. Het was ingewikkeld voor diegene omdat onduidelijk was wie op welk moment sprak.

Heeft u tips ter verbetering van de werkwijze van de commissie?

Adviezen aan de commissie van de respondenten:

- Adviseren om met twee personen te komen en open vragen te stellen;³
- Snelheid waarmee de commissie bij elkaar komt en het advies uitgebracht wordt;
- Monitor de uitvoering van het advies.

Bent u tevreden met het advies van de commissie?

Op deze vraag geven 3 van de 4 respondenten aan dat ze tevreden waren. Deze drie gemeenten hadden allen gelijk gekregen van de commissie. Een gemeente geeft aan niet tevreden te zijn omdat zij het advies niet konden plaatsen.

Verwacht u naar aanleiding van uw ervaring met de commissie advies geschillen landelijke toegankelijkheid bij een volgend geschil op een andere manier te werk te gaan, bijvoorbeeld wat de communicatie met de andere gemeente betreft?

Een gemeente geeft aan bij een volgend geschil anders te werk te gaan omdat de communicatie over de inhoud beter gekund. De drie andere gemeenten geven aan zaken niet anders aan te pakken omdat een goede communicatie altijd het uitgangspunt is maar dat de interpretatie soms anders is.

² Dit had de commissie zelf ook al geconcludeerd en de werkwijze is inmiddels aangepast.

³ De commissie heeft de werkwijze aangepast. Bij de uitnodiging voor de vergadering worden mensen er gewezen dat het prettig kan zijn om niet alleen te komen.

Wat geven overige gemeenten aan?

In dit paragraaf zijn de resultaten te lezen van de enquête die uitgezet is onder 50 contactpersonen van centrumgemeenten/regio's. Hiervan hebben er 45 gereageerd.

Op 1 maart 2018 is de commissie geschillen landelijke toegankelijkheid van start gegaan. Is het u duidelijk wat het doel is van deze commissie?

Bijna alle gemeenten geven aan dat het duidelijk is wat het doel van de commissie is. Er is één reactie dat de commissie onbekend was, maar deze persoon was recent werkzaam binnen een gemeente.

Heeft uw gemeente in 2018 een casus aangeleverd? Zo nee, waarom niet

De meeste gemeenten (18) geven aan dat er een geschil is geweest maar dat het in goed overleg is opgelost. Twee gemeenten geven aan dat er een vraag is gesteld via het informatiecentrum van de VNG, en op basis van het antwoord daarop het geschil is opgelost. Ook zijn er 6 respondenten die aangeven dat er geen geschil is geweest over landelijke toegankelijkheid met een andere gemeente.

Gemeenten geven verder in aanvulling op de vraag aan:

- Een geschil voorgelegd te hebben aan een andere gemeente
- Dat de wens er wel was om een geschil in te brengen maar dat hier toch niet voor gekozen is omdat men denkt dat het de samenwerking niet ten goede komt.
- De commissie een vorm van symptoombestrijding te vinden terwijl het fundamentele probleem elders ligt (onvoldoende woningen, financieel en falende GGZ
- De werkwijze van de commissie ingewikkeld en omslachtig te vinden.
- Dat er geprobeerd wordt overeenstemming te krijgen met de andere gemeente, dat dat niet altijd makkelijk is en daarom goed dat er een commissie is voor als het toch niet lukt. (2x)

De VNG heeft op haar website een pagina ingericht over de commissie geschillen landelijke toegankelijkheid. Kent u deze pagina?

JA 27 keer

NEE 17 keer

Gaat u akkoord met het publiceren van informatie over behandelde casussen van uw gemeente via de desbetreffende website?

JA 24 keer

NEE 11 keer

NVT 2 keer

In aanvulling geven gemeenten aan dat als het anoniem gebeurt en niet te herleiden is naar een specifieke situatie het wel mag. Het beschrijven van algemene casussen kan leerzaam zijn voor gemeenten.

BIJLAGE 2 : Resultaten uit het landelijk onderzoek naar toegankelijkheid (Significant)

Dat de geschillencommissie niet vaak geraadpleegd wordt, komt ook in de bevindingen van Significant naar voren. Tegelijkertijd geven gemeenten aan dat er wel degelijk casuïstiek is waar een derde partij nuttig of nodig kan zijn. Op de vraag waarom de geschillencommissie niet geraadpleegd wordt, antwoorden gemeenten als volgt:

1. We lossen het liever onderling (tussen gemeenten) op;
2. De casus vraagt om een snelle oplossing, het proces van de geschillencommissie duurt te lang;
3. De administratie die komt kijken bij het voorleggen van een casus vraagt te veel tijd;

Significant heeft tijdens het onderzoek ook regelmatig gevraagd naar de behoefte van gemeenten omtrent een onafhankelijk advies/expert orgaan voor geschillen inzake de landelijke toegankelijkheid. Gemeenten geven daarbij aan:

1. Het zou goed zijn als er een database ontstaat met verschillende casussen. Zodat kennis wordt gegenereerd en gedeeld en er een soort 'jurisprudentie' ontstaat;
2. Er is niet of nauwelijks behoefte aan een andere variant, bijvoorbeeld een niet bindend expertteam waarmee snel geschakeld kan worden;
3. De meest ideale situatie is als gemeenten er onderling uit kunnen komen, zonder daar een 'zware' commissie voor in te hoeven schakelen. Tegelijkertijd is er tijdens de kennissessie van dit onderzoek aangegeven dat er binnen het MO-BW veld geen 'escalatiesfeer' is. Met andere woorden: toegangsmedewerkers weten de weg naar beleidsadviseurs niet snel te vinden. Zij hebben hierin de angst hun werk niet goed te doen en hebben het idee dat escalatie dit bevestigt. Het beeld is daarbij dat er dus veel casussen te lang blijven liggen op uitvoeringsniveau.

Ten slotte merkt Significant op dat een aantal gemeenten aangeeft dat met name grote steden vaak 'dreigen' met een geschillencommissie procedure, en dat dit gepaard gaat met een reeds ingevuld aanmeldformulier van de betreffende casus. Een dergelijke dreiging is bedoeld om de andere partij onder druk te zetten en om snel tot een oplossing te komen. Vaak zorgt dit drukmiddel ook voor een snelle oplossing, zonder dat de geschillencommissie er aan te pas komt. Kleinere gemeenten hebben hierbij ook genoemd dat zij minder capaciteit (wat betreft beleidsmedewerkers) hebben en daardoor ook minder snel een procedure kunnen starten of hier mee 'dreigen'.